

geen enkele maal sprake was van een vertrek-overschot. Het al eerder gesignaleerde zeer geringe vestigingsoverschot in de jaren 1886 en 1887 komt in deze figuur duidelijk naar voren. Zeer opmerkelijk is het grote aantal personen dat Rotterdam jaarlijks ook weer verliet. Een nader onderzoek naar welke personen zich in de stad vestigden, en welke personen de stad verlieten, zou zeker de moeite waard zijn, maar valt buiten het bestek van dit werk.

Aan de hand van figuur 4 kunnen we de jaarlijkse geboorte en sterfte in de beschouwde periode nader bekijken. Het totaal aantal sterfgevallen is veel minder sterk toegenomen dan het aantal geboorten per jaar. In 1880 stierven ruim 3600 personen, in 1899 ongeveer 5500 personen; het aantal geboorten nam in genoemde jaren daarentegen toe van 5800 tot 11.900⁸⁾. Veel meer nog dan deze absolute cijfers zeggen ons echter de in tabel 5 vermelde relatieve cijfers, het geboortecijfer en het sterftcijfer, resp. weer-gevende het aantal geboorten en sterfgevallen per 1000 inwoners.

Tabel 5: Het aantal sterfgevallen en geboorten per 1000 inwoners in de jaren 1880-1900.

(Berekend aan de hand van gemeenteverslagen van deze jaren).

jaar	sterfte- cijfer	geboorte- cijfer	jaar	sterfte- cijfer	geboorte- cijfer
1880	23,9	38,0	1890	22,2	35
1881	22,7	37,5	1891	20,4	35,7
1882	23,6	37,7	1892	22,5	34,8
1883	24,1	36,4	1893	21	35,6
1884	26,5	37,3	1894	19,2	34,2
1885	22,8	36,3	1895	19,4	34,9
1886	23,7	37,1	1896	17,6	35,5
1887	21,0	35,7	1897	16,7	34,8
1888	20,8	35,9	1898	17,9	35,2
1889	22,5	36,2	1899	17,8	35,1
			1900	17	35,5

Wanneer we bedenken dat de mortaliteit in de periode 1881-1890 voor geheel Nederland gemiddeld 20,97 procent bedroeg⁹⁾, dan blijkt uit de sterftcijfers van tabel 5 wel, dat evenals andere steden ook Rotterdam bepaald geen gezonde omgeving was. Weliswaar was de hygiënische toestand in de stad sedert 1850, het jaar waar-